

1972 anderzijds. Na een eerste deel over zijn roeping, opleiding en eerste werkzaamheden besteedt de auteur de meeste pagina's aan de ontwikkelingen in katholiek Nederland in deze jaren. Zijn visie daarop komt al tot uiting in de hoofdstuktitels: 'De grote verwarring (1959-1968)', 'Het slagveld (1968-1970)' en 'Het nieuwe regiem (1970-1972)'. De auteur wil laten zien dat de enthousiasme vernieuwingsbeweging (en hemzelf) veel onrecht is aangedaan door wanbegrip en gekonkel van conservatieve zijde, maar slaagt er helaas niet in verder te komen dan een naïef aandoende *oratio pro domo*.

Lodewijk Winkeler

- ¶ Guillaume Groen van Prinsterer, *La Prusse et les Pays-Bas. L'Empire prussien et l'Apocalypse*. Avec une introduction de / Ingeleid door prof. dr. F.R.J. Knetsch. Recherches Wallonnes et Huguenots, éditions de la Bibliothèque Wallonne, Amsterdam, [1994], 107 blz. ISBN 90 74715 01 X.

In deze publikatie zijn twee pamfletten van Groen van Prinsterer uit 1867 herdrukt, voorzien van een inleiding door prof. dr. F. Knetsch. Hoe informatief deze inleiding ook is (lezers van *DNK* kennen deze overigens al, want een eerdere versie verscheen in de aflevering november 1990 van dit blad), de lezer moet gissen naar de reden van deze herdruk. Omdat zelfs het jaar van uitgave in het boek ontbreekt, kan ook niet naar een of andere historische aanleiding gegist worden. Of misschien toch? Groen heeft in zijn twee brochures onmiskenbaar *Pruisen voor de rechterstoel der geschiedenis* gedaagd; al gissend schoot mij althans dit weinig bekende, maar lezenswaardige boek te binnen dat de hoogleraar Wilhelm Kosch in 1945 onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog onder genoemde titel het licht heeft laten zien.

Heeft deze herdruk te maken met de hereniging van Oost- en West-Duitsland, en daarmee het ongedaan maken van de Pruisische erfenis van de Tweede Wereldoorlog? Dat kan deze lezer zich nauwelijks indenken, ook al heeft hij zo zijn eigen gedachten in dit verband. Hoe dan ook, voor wie zich verdiept heeft of alsnog wil doen in het Duitse en Europese 'Schicksalsjahr' 1866, die kan zich erover verbazen hoe ongemeen scherp Groen van Prinsterer de gevolgen van de slag bij Königgrätz al meteen heeft onderkend en verwoord. Alleen om die reden als is deze uitgave de moeite van het lezen waard. Jammer dat zo weinig Pruisen de Franse taal machtig zijn, anders zou zulke stevige apocalyptische Groen-kost, die ruim een eeuw na dato nog opmerkelijk fris